

სიცოცხლის ჟენოგენი “ვეფხისტყაოსანში”
 (“ანდერძის” მიხედვით)

ძველ ქართულ მწერლობაში ფართო ადგილი უჭირავს ისეთ მნიშვნელოვან საკითხებს, როგორცაა წუთისოფლის, ამქვეყნიური და ზეციური ცხოვრების, სიკვდილისა და სიცოცხლის არსის გარკვევა, რაც ჩვენ განხილული გვაქვს ორი უკვდავი ძეგლის იაკობ ცურტაველის “წმიდა შუშანიკის წამებისა” და მეფე-პოეტ თეიმურაზ I-ის პოემის “წამება ქეთევან დედოფლისა” მიხედვით, რომლებიც ღრმა პრობლემატიკით გამოირჩევიან და ეს საკითხი სხვადასხვა ჭრილში გვაქვს გაანალიზებული, ამჯერად კი “ვეფხისტყაოსნის” მაგალითზე განვიხილავთ; პოემა დიდ ადგილს უთმობს აღნიშნულ პრობლემას, იგი ფართო განხილვის საგანია და ამ ნაშრომში მხოლოდ მოკლედ გავაანალიზებთ მას.

ჰაგიოგრაფიული ჟანრის მახასიათებელი მხარე, მისი სპეციფიკა თითქოს მეტ შესაძლებლობას იძლევა პერსონაჟის ხატ-სახის შესაქმნელად და წარმოსახვისათვის. ჰაგიოგრაფიამ ეროვნული მარტივებისა და მოღვაწის სახით, ფაქტობრივად, პირველმა დააყენა ადამიანის პრობლემა, რომელიც აგრეთვე ღრმად არის წამოჭრილი “ვეფხისტყაოსანში” და ფართო პლანში, სულ სხვა განზომილებაში გვიხატავს ადამიანს ავტორი. შოთა რუსთველიც ადამიანს წარმოგვიჩენს არა ერთ დროსა და სივრცეში და სტატიკურად, არამედ დინამიკაში, მოქმედებასა და მოძრაობაში, სხვადასხვა დროსა და სივრცეში, სადაც თვალს ვადევნებთ ადამიანის თანდათანობით ცვლილებას, გარდაქმნას; ამ ცვლილებაში კი არეკლილია პიროვნების, სახე-ხასიათის ორივე ცხოვრების საზრისი, ნაჩვენებია, თუ რამდენადაა “ეს” და “ის” სამყარო მის სხეულებრივ არსში წარმოდგენილი და როგორ ხდება “ვეფხისტყაოსნის” გმირთა ცხოვრების, მათი ღვაწლის წარმართვა ამა ქვეყნიდან “იმ” საუფლოსაკენ. მართალია, ისინი ამქვეყნიურ ცხოვრებას ანიჭებენ უპირატესობას. მაგრამ მათ ყოველ ქმედებაში ჩანს მზერა იმქვეყნიური სასუფევლისაკენ.

“მოახლოებულ არს სასუფეველი ცათაჲ” (მათ., 3, 2) და უფალი ყოველსა ადგილსა სახარებასა მას სასუფევლისასა ქადაგებდა და კუალად, ამისა უწინარეს ანგელოზნი ღაღადებდეს: “დიდებაჲ მალალთა შინა ღმერთსა და ქუეყანასა ზედა მშჳობაჲ” (ლუკა, 2, 14) და კუალად, რომელნი-იგი იხარებდეს იერუსალემს შესლვასა მას ზედა უფლისასა, იგინი იტყოდეს: “მშვიდობაჲ ცათა შინა და დიდებაჲ მალალთა შინა” (ლუკა, 19, 38) (ბასილი კესარიელი, 1983, გვ. 68).

სიკვდილ-სიცოცხლის პრობლემა მარადიულობის აუცილებელი პირობაა, რაც შოთა რუსთველმა გვამცნო ბიბლიური მსოფლმხედველობით გამსჭვალული აფორიზმით: “ღმერთმა ერთი რით აცხოვნოს, თუ მეორე არ წაწყმიდოს” (სტრ. 308, შოთა რუსთველი, 1966). შოთა რუსთველის თვალსაზრისი ემყარება სახარებას: “შენ რომელი დასთესი, არა ცხოვნდის, ვიდრემე არა მოკუდის” (I კორ., 15, 36). აღნიშნული ფრაზის შესახებ კორნელი კეკელიძე წერს: “ამ აფორიზმით გამოხატულია კავშირი ორ კონტრასტულ მოვლენას შორის.

სიცოცხლესა (“აცხოვნოს”) და სიკვდილს (“წაწყმიდოს”), სიცოცხლე-არსებობა განპირობებულია მოსპობა-სიკვდილით”(კ. კეკელიძე, 1958, გვ. 197).

რელიგიური მსოფლმხედველობით, კაცი კვდება(ზორციელად), მაგრამ ზორციელი სიკვდილით ყველაფერი არ სრულდება. იგი სიცოცხლის მედინია, “კაცის სიცოცხლე სიკვდილით არ სრულდება, არ თავდება-იგი გრძელდება, რადგან ქრისტიანული რწმენითაც, სიცოცხლე—სული კაცისა თავის არსებობას საიქიოში აგრძელებს, სააქაო სიცოცხლის გაგრძელება არის საიქიო სიცოცხლე” (ვ. ნოზაძე, 1963, გვ. 291).

ქრისტიანული ღვთისმეტყველების მიხედვით, სხეული ხრწნადი და წარმავალია, სული უკვდავი, რომელიც ცათა სასუფეველში დამკვიდრებისათვის და მუღმივი სიცოცხლისთვისაა შექმნილი. აქვე თუ გავიხსენებთ დავით გურამიშვილის ნააზრევს, აღმოვაჩინოთ, რომ მასთანაც სიკვდილ-სიცოცხლის თემას უკავშირდება ზორციელი სიცოცხლის ხანმოკლეობა და სულიერი ცხოვრების მარადიულობის აღიარება. ლექსში “რეული” ვკითხულობთ: “ზორცია მიწა ტალახი, საწუთროს ფეხით ნალახი; **სული უსხეულ მყოფელი, აქვს საუკუნო სოფელი.** ზორცი მკვდარ-ხმელი ბალახი, აყოლებულად ნანახი, / სული ცხოვრების მპყრობელი, ვით ბაზმა გაუქრობელი” (დ. გურამიშვილი, 1980, გვ. 184) (დაყოფა ჩემია — დ.ბ.).

“ამ ლექსში უარყოფილია ამქვეყნიური ცხოვრება, ზოლო მარადიულ ნეტარებად სულიერი იმქვეყნიური არსებობაა აღიარებული (მ. უჭმაჭურიძე, 1980, გვ. 184).

ისევ სიცოცხლის დასასრული გვაძლევს მეორის დასაწყისს, გვაძლევს იმ გზას, რომელიც მიემართება დედამიწიდან ზეცისაკენ. უფალმა მთელ კაცობრიობას უჩვენა გზა მიმყვანებელი ზეციური მამისაკენ, საუკუნო ნეტარებისაკენ: “ზოლო თქვენ იუნჯებდით საუნჯეთა ცათა შინა” (მათ., 6, 20); ქრისტე ღმერთისათვის ყველა განურჩეველია, მისთვის ყველა ერთია, “რამეთუ არა არს ღმერთი, მკუდართაჲ, არამედ ცხოველთაჲ, რამეთუ ყოველნი ცხოველ არიან მის წინაშე” (ლუკ., 20, 38).

სიკვდილის კანონი საერთოა მთელი კაცობრიობისათვის. სიკვდილის გარდაუვალობასა და საყოველთაობას ღმერთის სიტყვაც მოწმობს: “ვინ არს კაცი, რომელი ცხოვრდეს და არა იხილოს სიკუდილი?” (ფს. 88, 49). “წინა-უც კაცთა ერთგზის სიკუდილი” (ებრ., 9, 27). ”ადაძის გამო ყოველხი ძოსწყდებიან” (1 კორ., 15, 22).

“სიკუდილი კაცისაჲ ჯელითა კაცისაჲთა იქმნების...” (ბასილი კესარიელი, 1983, გვ. 69). “მიწაჲ ხარ და მიწადვე მიიქცევი” (დაბად., 3, 19).

“სიკვდილი მაშინ ეწევა ადამიანს, როცა იგი მიაღწევს მასზე დაკისრებულ საქმის აღსასრულებლად ღმერთის სამართლიანი განგებულებით წინასწარ განსაზღვრულ სიცოცხლის ზღვარს; ზღვარს, რომელშიც გათვალისწინებულია ყველაფერი, რაც სასარგებლოა ადამიანისათვის” (წმიდათა თანა განუსხვანე, 2008, გვ. 20).

სულისა და ზორცის გაყრის საკითხს შალვა ნუცუბიძე შემდეგნაირად იხილავს: “ერთ შემთხვევაში სამყაროს შორის არის ის აუცილებლობის სამყარო, ე.ი. სამყარო, რომელიც ზღვარს უდებს თავისუფლებისა და იდეალებისაკენ სწრაფვას; როდესაც მოქმედი სუბიექტი აუცილებლობის ამ სამყაროს წინაშე აღმოაჩნდება, იგი მის საზღვრებში ვერ ეტყვის და ისწრაფვის თავი დააღწიოს

მას, თავისუფლების და ბედნიერების წილს მიაღწიოს. თავისუფლებისაკენ სწრაფვა მიწის არტახებიდან ზეცისაკენ სწრაფვას ნიშნავს...” (შ. ნუცუბიძე, 1976, გვ. 77).

სიკვდილის შესახებ წმიდა იოანე ოქროპირი ბრძანებს: “სიკვდილი მათთვისაა საშინელი და შემზარავი, ვინც არ იცის უდიდესი სიბრძნე, ვინც არ იცის საიქიო ცხოვრების შესახებ, ვინც სიკვდილს ყოფიერების განადგურებად მიიჩნევს, რასაკვირველია, ასეთებისთვის სიკვდილი შემზარავია და თვით მისი სახელწოდებაც კი მომაკვდინებელია.

“ვეფხისტყაოსანში” სიცოცხლისა და სიკვდილის არსზე მსჯელობს ბევრი პერსონაჟი: ავთანდილი, ტარიელი, თინათინი, ნესტანი..., რომელთა ნააზრევში ნათლად შეიგრძნობა ხედვა ამ ორი აუცილებელი ფენომენის თაობაზე და ჩანს, რომ ზოგჯერ ღზინით, მაგრამ ზოგჯერ შიშითაც უყურებენ ამქვეყნიური სიცოცხლის დასრულების შემდეგ მოსალოდნელ ხვედრს, რომლის შემსუბუქება და, გარკვეულწილად, მისი დაძლევა, მათი აზრით, ამქვეყნად გაღებული ღვაწლით შეიძლება, რაც კარგად შეიგრძნობა ავთანდილის “ანდერძიდან”, რომელშიც ჩანს სიკვდილის პირისპირ მდგომი პიროვნება, რომელიც მთელი განცდით ითავისებს მარადიულ ხვედრს. ავთანდილი სიკვდილის წინაშე კი არ სუსტდება, არამედ გარკვეული შემართებაც ეუფლება, რადგან იგი ღმერთისაგან მოვლენილი ხვედრია და ღვთის განგებაზეა დაფუძნებული, რაზედაც იგი ყურადღებას ამახვილებს “ანდერძში”: “არ გარდავა გარდუვალად მომავალი საქმე ზენა”;/ “არვის ძალ-უც ხორციელსა განგებისა გარდავლენა” (სტრ. 803, 2,4), სადაც განგების გარდაუვალობაზეა საუბარი.

“ანდერძში” სიცოცხლისა და სიკვდილის თემას გამოკვეთილად ეხება ავთანდილი და აღნიშნავს, რომ ნაზრახ სიცოცხლეს — ამპარტავენებით, გულზვიადობით, არაფრის მქონე სიცოცხლით არსებობას, სახელოვანი სიკვდილი სჯობია: “ვერ დაიჭირავს სიკვდილსა გზა ვიწრო, ვერცა კლდოვანი./ მისგან ყოველი გასწორდეს სუსტი და ძალგულოვანი;/ ბოლოდ შეყარნეს მიწამან ერთგან მოყმე და მხცოვანი./ სჯობს სიცოცხლესა ნაზრახსა სიკვდილი სახელოვანი” (სტრ. 808). მეტიც, ავთანდილის აზრით, სიკვდილი მუდამ უნდა ახსოვდეს ადამიანს: “სცთების და სცთების, სიკვდილსა ვინ არ მოელის წამისად!” (სტრ. 809, 2). ამ განცხადებაში ჩანს არა სევდიანი, დადარდიანებული ადამიანი მეორე სამყაროს წინაშე, არამედ, პირიქით, მეტად ამალღებული, ამქვეყნიურობაზე ამალღებული ადამიანი, რომელმაც კარგად იცის ამა ქვეყნის სარგებლობა, აუცილებლობა, რადგან: “ჩვენ, კაცთა, მოგვცა ქვეყანა, გვაქვს უთვალავი ფერთა”, იგი ადამიანმა უნდა მოიხმაროს და ისარგებლოს მისით, მაგრამ ავთანდილმა ისიც კარგად იცის, რომ ეს სიმდიდრე და მრავალფეროვანი სიცოცხლე სარგებლიანად უნდა მოიხმარო, რომ სიკეთით წარგიძღვეს მეორე სამყაროსაკენ, რომლის დადასტურებაცა შემდეგი სტროფი: ”მაქვს საქონელი ურიცხვი, ვერვისგან ანაწონები,/ მიეც გლაზაკთა საჭურჭლე, ათავისუფლე მონები,/ შენ დაამდიდრე ყოველი, ობოლი, არას მქონები: / მიღწვიან, მომიგონებენ, დამლოცვენ, მოვეგონები” (სტრ. 811), ე.ი. აქ გაცემული სიკეთე “სულის საგზალია” (რაზეც საუბრობს შემდეგში, აგრეთვე, დავით გურამიშვილი), რომელიც ლოცვის. მადლის ტოლფასია და მის სულს შეეწევა სამარადქამოდ. “საგზალი”, სულხან-საბას განმარტებით: “გზათ მავალთ საზრდო” (ს.ს. ორბელიანი, 1993, გვ. 22), რაც საფუძველს იღებს ბიბლიიდან (I კორ. 9,7): “ვინ მე სადა საგრძნობ თქითა საგზლითა? ვინ დაასხის ვენაჯი და ხაყოფისა მისისაგახ არა ქაძის! ახუ

ვინ მწყისნ სამწყისოსა და სძისა მისგან სამწყისოთაჲსა არა ჭამის?"; ე.ი. "საგზალი", ერთი მხრივ, უკავშირდება მგზავრობას, გადაადგილებას, სამყოფლის, სასიცოცხლო გარემოს შეცვლას, მეორე მხრივ, სულის საზრდოს ანუ იმედს, რაც კარგად ჩანს ბიბლიაში: "რამეთუ შჯულსა მოსესსა წერილ არს: არა შეუკრა ვარსა მღეწველსა. უკუე ვართაჲ რადმე ეურვებოდა ღმერთსა?" ცხადია, იმის იმედი უნდა ჰქონდეს, რაც ეიმედება" (I კორ., 9,9-10). ზემოთ მოტანილი სტროფის სტრიქონებში ჩანს, რომ შოთა რუსთველის აზროვნება ყურადღებას ამახვილებდა გარდაცვლილის სულის საკეთილდღეოდ გაღებულ მოწყალეობაზე: "მაქვს საქონელი ურიცხვი.../ ნურა ნუ გშურს საქონელი ჩემი ჩემთვის წასაგებლად".

წმიდა იოანე ოქროპირის სიტყვით, ყოველივე სიმდიდრე წარმავალია: მეფეთა სახლი, სამოსელი, ღიღება, ოქრო... ყოველივე არარაობაა, თუკი ღიღებულებს არანაირი დახმარება და თანადგომა არ გაუწევია გაჭირვებულისათვის... უფალი ყველას თავისი დამსახურების მიხედვით მიაგებს; მათ სინანულიც კი აღარ უშველით—შემწედ ღმერთს მოუხმობენ, მაგრამ ამოდ, მაშინდა იტყვიან ვმითა სიმწართა: "ვაჲ ჩუენდა, ვაჲ ჩუენდა, და ვითარღა თაენი ჩუენნი წარვიწყმიდენით და სულნი ჩუენნი აქა დავამკვიდრენით, რამეთუ ვიცოდეთ კეთილი, და არა ვიქმოდეთ; გუესმოდა და არა გულისკმავყოფდით; გუასწავებდეს და არა ვისმენდით. წიგნთა სიტყუანი ღლითი-ღღედ გუესმოდეს და ჩუენ უფლებებითა გარე-წარვჭვიდოდეთ" (მამათა სწავლანი, 1955, გვ. 94).

წმიდა წერილში გაცხადებულია: "რომელმან მოსცა საზრდელი ყოველსა ჯორციელსა, რამეთუ უკუნისამდე არს წყალობაჲ მისი" (ფს. 135, 25); უფალი ბრძანებს: "შადიდებელნი ჩემნი ვადიდე" (მათ., 19, 29) და "შივანიჭო ასი წილი აქავე და ცხოვრებაჲ საუკუნოდ" (ლუკ., 18, 30); თქუა სოლომონმა: "ნათელი მართალთა ზედა მარადის" (იგავ., 24, 9) და კეთილად იტყვის: "ზოლო სულნი მართალნი ჯელთა შინა ღმრთისათა ცხოველ არიან" (მღრ.: სიბრძნე სოლომ., 3, 1).

ეკლესიისავე სწავლებით, აღამიანებმა უნდა იზრუნონ მომავალ ცხოვრებაზე, ყური უგღონ წმიდა წერილს, წინააღმდეგ შემთხვევაში: "ვაჲ თქუენდა, გამაძღარნო აწ, რამეთუ გმოიდის; ვაჲ თქუენდა, რომელნი იცინით აწ, რამეთუ იგლოვდეთ და სტიროდით" (ლუკ., 6,25), — ვკითხულობთ სახარებაში. წმიდა წერილი ამბობს: "მოწყალების გამღებნი და სიმართლის მყოფელნი სიცოცხლით აღივსებიან. ჯოლო ცოდვილნი თავისი თავის ქტრები არიან" (ტობ., 12, 9-10).

"ანდერძში" თითქოს იკვეთება უწყვეტი რგოლი "ამა" ქვეყნისა და "იმ" ქვეყნისა, შესაბამისად, ურღვევი კავშირი სიცოცხლესა და სიკვდილს შორის, რომელთა გათიშულობა ვერ წარმოუდგენია ავთანდილს და მათ ერთიანობაში წარმოსახავს; ავთანდილმა თავისი ხედვით დასახა გზა სასუფევლისაკენ, რომელიც მოიპოვება მხოლოდ ცოდვის ჩადენის გარეშე და ამქვეყნადვე სულზე ზრუნვით; ავთანდილის არსებაში საცნაურდება გარდაცვალების უშუალო განცდა, სულისა და ზორცის გაყრის ჟამი, ამიტომ იგი მთელ თავის სიცოცხლეს სიკეთის მსახურებაში განლევს; მისი აზროვნება ქრისტიანული ცნობიერებითაა გაჯერებული და იცის, რომ თვით უკვდავებისა და მარადიული ნეტარების საფუძველიც ამქვეყნიური ცხოვრებითაა განპირობებული; ამასთანავე, აქვე უნდა აღვნიშნოთ, რომ ყველაფრის საოავე სიყვარულია და, რა თქმა უნდა, ავთანდილის ნააზრვეიც ღმერთის სიყვარულით არის ნასაზრდოები: "ღმერთი სიყუარული არს" (I იოან., 4,8), რომელიც მეტად აფიქრებს ადამიანს

ცხოვრებისეულ პრობლემებზე და დააძლევინებს მას. “ანდერძში” სწორედ ავთანდილი სანამ ამ ორ ფენომენზე — სიკოცხლესა და სიკვდილზე გაამახვილებს ყურადღებას, მანამ სიყვარულზე საუბრობს: “სიყვარული აღგვამაღლებს...” (სტრ., 799, 3) და ამით შემდეგ სათქმელს ამსუბუქებს და ამაღლებს კიდევ; “თავი არს სათნოებათა ყოველთაჲ საღმრთოჲ სიყვარული” (I ტიმ., 1,5); ავთანდილს გაცნობიერებული აქვს, რომ ადამიანმა საკუთარ თავში უნდა გააღვივოს და სრულყოს ღვთის სიყვარული და ესწრაფვოდეს ღმერთთან ურთიერთობას. მათეს სახარება გვმოძღვრავს: “იყვენით თქვენ სრულ, ვითარცა მამად თქუენი ზეცათაჲ სრულ არს” (მათე, 5, 48).

ზ. კიკნაძის თქმით, პირველად მსოფლიო პოეზიაში სიყვარულის თემა უშუალოდ დაუკავშირდა ტრაგიკულს, რომლის ფორმულა ასევე ძველადმოსავლურ წიაღში გამოიკვეთა: “რამეთუ ძლიერ არს ვითარცა სიკვდილი სიყვარული, ფრთე მისი ფრთე ცეცხლისა”. ნათქვამია “ქებათა ქებაში”. “მართლაც, სიყვარული რომ გადაჭდობილია სიკვდილთან, ამას ადასტურებს ინანასა და დუმუზის დრამა. უმუზის, მწყემსის, ვითარცა გაზაფხულის სულის, გინა ხორბლის სულის, დაღუბვა ისევე გარდაუვალია, როგორც ინანას სიყვარული; ის “იწვის”, “იმარხება” ინანას სიყვარულით და კვლავ აღდგება მისივე სიყვარულით” (ძველი შუამდინარული პოეზია, 1987, გვ. 167). ასევეა რელიგიური თვალსაზრისითაც, უფლის სიყვარულის წყალობით ხდება ადამიანის სიკოცხლის გაგრძელება და არა დასრულება... სიკვდილი მეტყველებს წუთისოფლის წარმავლობასა და დასასრულზე და მოასწავებს მარადიულის დასაწყისს; იგი (სიკვდილი) აჩვენებს, რომ ღმერთის გზა უსასრულობისაკენ მიმავალი გზაა... “არც იგია (სიკვდილი - დბ.) ბოროტება, რადგან ისეთებს ეგზავნებათ, რომლებმაც სიკოცხლის იმ ზღვარს მიაღწიეს, რომელიც ღვთის შორსმჭვრეტელობით თითოეული მათგანის სარგებლობისთვის სამართლიანი განჩინებით დასაბამიდან იყო დადებული” (ჰაგიოგრაფიის ღვთისმეტყველება, 1997, გვ. 8).

ორი სამყაროს მჭიდრო კავშირი ჩანს “ვეფხისტყაოსნის” მრავალ პასაჟში, კერძოდ, ეს გაცხადებულია ჯერ კიდევ პოემის პროლოგში: “ჰე, ღმერთო ერთო, შენ შეჰქმენ, სახე ყოვლისა ტანისა,/ შენ დამიფარე, ძლევა მეც დათრგუნვად მე სატანისა!./ მომეც მიჯნურთა სურვილი სიკვდილმდე გასატანისა/ ცოდვათა შესუბუქება მუნ თანა წასატანისა!” (სტრ., 2). პირველი რუსთველოლოგის — ვახტანგ VI-ის განმარტებით; “ერთმან ღმენ მამამან ძემან და სულმან წმიდამან შექმნა სახედ ყოველი აგებულება და მას ეხვეწების დაფარვასა და ძლევისა ეშმაკისასა და დათრგუნვასა სატანისასა: სატანა წინააღმდეგსა ჰქვიან” (“ვეფხისტყაოსანი”, 1712, გვ. სპჟ). სატანაში, რა თქმა უნდა, მოიაზრება სიბოროტე, რაც გაიგივებულია სიკვდილთან, მომავალ მსჯავრთან, ამიტომ სთხოვს ღმერთს აქ ცოდვების შემსუბუქებას, რაც რელიგიური ცხოვრებით, აქ გაწეული სათნო ცხოვრებით მიიღწევა, რომ “მუნ” ხვედრი არ იყოს. მძიმე. როგორც ლ. რუხაძე აღნიშნავს, რუსთველის ქრისტიანული ცნობიერება შესანიშნავად წარმოადგენს სამზეოსაც და სულეთსაც; მაგრამ, როდესაც რეალურად განიჭვრიტება სიკვდილი (ანდერძი ხომ გარდაცვალების უშუალო განცდით იწერება), ავთანდილისათვის უფრო საცნაურდება სულისა და ხორცის გაყრის ჟამი (სცენა) და მეფე-აღმზრდელს შესთხოვს გაზრდილის სულზე ზრუნვას: გლახკთ, ობოლთ და არასმქონეთ დაურიგოს ნაწილი ავთანდილისეული განძისა: “მიღწიან, მომიგონებენ, დამლოცვენ, მოვეგონები”

რუსთველის დარ დიდ ქრისტოლოგს შეეძლო ასე ცხადად გაეჭვრიტა საკუთარი სულისა და ხორცის გაყრა, სულის გამოცდა ბოროტ ანგელოზთაგან და საშინელი “გეჰენა”, “ცეცხლი უშრეტი” და “მატლი უძილი”, თუ სამზეოდან არ წაჰყვებოდა (შეეწეოდა) “ძალი აღმაფრენისა”. აი, ეს “ძალი” გაზღებოდა (იქნებოდა) სულეთში ავთანდილის საუნჯიდან გაღებულ ნაწილი, გლახაკათავის დარიგებული” (ლ. რუხაძე, 2003, გვ. 183).

ავთანდილი ამბობს: “ღმერთსა მვედრებდეს მრავალი გლახაკი, გულმხურვალეები, / დამხსნას ხორცსა და სოფელსა, სხვად ნურად შევიცვალეები, / კვლა ცეცხლი ჯოჯობეთისა ნუმცა მწუვავს იგი ალები, / მომცეს მკვიდრივე მამული მუნ ჩემი ნასურვალეები!” (სტრ., 812). ღმერთის სათნოება ეფინება მის ყოველ ნაბიჯს, ნაფიქრს, მიილტვის იმისაკენ, რომ დაძლიოს ამ წუთისოფლის სიბნელე და უფლით, ნათლით, შეიმოსოს, სხვაგვარად სასუფეველს ვერ დაიმკვიდრებს: “დამხსნას ბნელსა და ნათელი შემოსოს ზესთა ზენისა, / მუნ დამიუნჯოს, წამალი სადა ძეს წყლულთა ლხენისა; / ჩემი არ ჰქონდეს შეძლება სოფლისა მლილთა კბენისა, / ფრთენი მომესხენ და ძალი მომეცეს აღმაფრენისა” (შოთა რუსთველი, 1966).

აღსანიშნავია ის, რომ, თუმცა მთელი პოემა “ვეფხისტყაოსანი” სიცოცხლის ფენომენზეა აგებული, მასში წუთისოფლის ამაოებაზეც არის ყურადღება გამახვილებული. შოთა რუსთველი ამბობს: “ვა, სოფელმან სოფელს მყოფი ყოვლი დასვა ცრემლთა დენად” (სტრ., 702), ტარიელი: “ვა, სოფელო, უხანოო, რად ჰზი სისხლთა ჩემთა ზერეტად?!” (სტრ., 5320, ფრიდონი: “უხანობა და სიცრუე, ვა საწუთროსა ფლიდისა” (სტრ., 1006); “ვჰგომო მუხთალსა საწუთროსა, ზოგჯერ უხვსა, ზოგჯერ ძვირსა” (სტრ., 949), იმავე აზრს ვკითხულობთ თინათინის სიტყვებში: “საწუთრო... / ზოგჯერ მზეა და ოდესმე ცა რისხვით მოუქუხდების. / აქამდე ჭირი ჩემზედა აწ ესე ლხინი უხვდების... (სტრ., 707) და სხვ.

რუსთველის ეპოქის მსოფლალქმის თანახმად, ადამიანი მიწისაც არის და ცისაც. მისი არსებობის მიზანი მიწიერისა და ზეციურის გაერთიანებაა, მიწიერი ბუნების ამაღლებაა.

დამოწმებული ლიტერატურა

ახალი აღთქუმაჲ, 1963 - ახალი აღთქუმაჲ, საკათალიკოსო საბჭოს გამოცემა, თბ., 1963.

შოთა რუსთველი, 1966 - შოთა რუსთველი, “ვეფხისტყაოსანი”, I, ტექსტი ძირითადი ვარიანტებით, კომენტარებით და ლექსიკონითურთ, ა. შანიძისა და ა. ბარამიძის რედაქციით, თბ., 1966.

ს.ს. ორბელიანი, 1993 - სულხან-საბა ორბელიანი, ლექსიკონი ქართული, II, ავტოგრაფული ნუსხების მიხედვით მოამზადა, გამოკვლევა და განმარტებათა ლექსიკის საძიებელი დაურთო ილია აბულაძემ, თბ., 1993.

კ. კეკელიძე, 1958 - კ. კეკელიძე, ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორია, თბ., 1958.

ბასილი კესარიელი, 1983 - ბასილი კესარიელის “სწავლათა” ეფთვიმე ათონელისეული თარგმანი, გამოსაცემად მოამზადა, გამოკვლევა და ლექსიკონი დაურთო ციალა ქურციკიძემ, თბ., 1983.

- ლ. რუხაძე, 2003** - ლ. რუხაძე სიკვდილით დასჯის სცენათა წარმოდგენა ძველ ქართულ მწერლობაში (V-XVIII სს.), ხელნაწერი ნაშრ. თბ., №3.
- მამათა სწავლანი, 1955** - მამათა სწავლანი, X და XI ს-თა ხელნაწერების მიხედვით გამოსცა ილია აბულაძემ, ა. შანიძის რედაქციით, თბ., 1955.
- ჰაგიოგრაფიის ღვთისმეტყველება, 1997** - ჰაგიოგრაფიის ღვთისმეტყველება. I გამოცემა, გ. კობლაძაძე, გ. რუხაძე, თბ., 1997.
- შ. ნუცუბიძე, 1976** - შ. ნუცუბიძე, შრომები, ტ.IV, თბ., 1976.
- წმიდათა თანა განუსვენე, 2008** - წმიდათა თანა განუსვენე, მიცვალებულთა მოხსენიების შესახებ (სრული კრებული), თბ., 2008.
- ძველი შუამდინარული პოეზია, 1987** - ძველი შუამდინარული პოეზია. შუმერულიდან და აქალღურიდან თარგმნა ზურაბ კიკნაძემ, თბ., 1987.

DALI BETKHOSHVILI

THE PHENOMENON OF LIFE IN “THE KNIGHT IN THE TIGER’S SKIN” (according to “The Will”)

Such important issues as are the world, earthly and heavenly life, finding the essence of death and life are largely established in the ancient Georgian writings, which are evidenced by the poem “The Man in the Panther’s Skin”, where these questions are broadly discussed.

The characteristic side of the hagiographic genre, its specifics, seemingly gives more opportunity to create the image of a character and to free imagination. In fact, hagiography was the first, which set a problem of a human in the shape of the national martyr and the worker, which is also well risen in the “The Man in the Panther’s Skin”, where the author pictures a human in the wide plan, in the totally different dimension. Shota Rustaveli gives an image of a human, who is not in a definite time and space, statically, but is in dynamics, in action and motion, in different times and spaces, where we follow the step by step alteration of a human, his/her conversion; and, in this alteration a person is reflected, together with the essence of the both of the lives of a image-character, it shows the extent of “this” and “that” worlds contained by his bodily essence, and gives a picture of how the lives and work of the characters of ““The Man in the Panther’s Skin”, develop from earthly world to the heavenly kingdom. Though, they give preference to the earthly life. a look to the kingdom of beyond is sensed in every act that they make.

In “the Will”, continuous circles of “this” and “that” worlds are seemingly identified. Accordingly, it shows the indestructible connection between the life and the death, separation of which is unimaginable for Avtandil, who pictures them in unity. By his worldview, Avtandil has targeted a way to the heavenly kingdom, which can be attained only through abstaining from committing a sin and taking care of a

soul already in this world. In the character of Avtandil a direct experience of death, a moment of separation of a soul and a body is being recognized, therefore he spends the whole of his life in serving the good. His way of thinking is full of Christian consciousness and he knows that even the fundamentals of immortality and eternal bliss is conditioned by the earthly life. In “the Will”, Avtandil clearly touches the topic of life and death, and states that, a heroic death is better than a shameful life full of pride, arrogance and meaningless existence. Furthermore, in Avtandil’s opinion, a person should always remember about the death: “Those who don’t expect the death every moment are gravely mistaken” (line 809, 2). In this statement, not a sad and worrying person is being recognized, but on the contrary, rather uplifted person who has risen over the earthly life, who knows well the colorful world”. A human should find an use of the earthly world and benefit from it, though, besides that Avtandil knows well that this treasure and colorful life should be used with a purpose to let it show the way with kindness to the other world, which is evidenced by the following line: “I possess the uncounted number of goods, which can’t be weighed by anyone;/ Give out the treasures to those who are in need, set the slaves free;/ You made all rich, orphans and those in need;/ They will serve me and remember me, will bless me and I’ll be remembered” (line 811). Thus, here the kind deed is “the food for soul” (which is later discussed by David Guramishvili), that equals to grace, and will give a help to the soul forever.

According to the perception of the world of the Rustaveli’s epoch, a human belongs to the earth, as well as, to the heaven. The aim of his/her existence is unification of the earthly and the heavenly natures and exalting of the earthly nature.